

OLÁH ANDRÁS

Fecskeségeink

Gyötör a tikkasztó augusztusi hőség. Mozdulni sincs kedvem. Leginkább a söröskorsó hűsítő tartalmára vágyom. De dolgoznom kellene. Sürget a határidő. Fecske Csabáról ígíttem néhány sort a Parnasszusnak.

Furcsa fintora a sorsnak, hogy ebben a szilágysági kis faluban, ahol épp az időmet töltöm, már most – augusztus végén – fecskék tucatjai ringatóznak a villanydrótokon. Többségük békésen gubbaszt. Néhány azonban – látszólag különösebb ok nélkül – hirtelen elrugaszkodik, röpdös, tesz néhány kört, visszaszáll. Elképesztő fürgeséggel ide-oda mozogva, fickándozva csivitelnek, mintha incselkednének a többiekkel, majd újabb lendületet vesznek, és gyermeki örömmel röpdösnek tovább.

Alighanem a költözésre készülnek. Csoportos megjelenésük legalábbis erre utal. Pedig még tombol a nyár. Ők azonban már tudnak-éreznek valamit. Szedelőzködnek, társakhoz csapódnak, csoportokba verődnek.

Mert sürget az idő. S mert folyton menni kell.

Az örökös útonlét és az idő múlásával szembesülés, az idővel versengés szerencsére nem eltereli a gondolataimat, hanem épp ellenkezőleg: Fecske Csabához vezet vissza, akiről nyomban eszembe jut, hogy neki e tekintetben egyszer már sikerült csodát tennie. Le tudta lassítani az időt. Őrzött ugyanis egy időmérő eszközt, amely bevallása szerint negyedévenként haladt öt perccel. Vajon megvan-e még ez az óra? S az idő engedelmeskedik-e neki? El is határozom, hogy ez lesz az alap, amire az írásomat fölépítem. Az idő. Már csak azért is, mert az idővel való bíbelődés más szempontból is jellemző Fecske Csabára. Elég csak néhány kötet címre utalni: *A visszalopott idő*, *Jelöltni tűntömet*, *Ami marad*, *Első életem...* Mind-mind a múlt időre épít.

S ha már az időnél tartunk, el kell mondanom, hogy időtálló barátság a miénk. A 90-es évek elején Tokajban találkoztunk először. Az írótáborban. Vagy inkább „ivótáborban”, ahogy azt kollégáim interpretálni szokták. Valahogy összesodród-tunk, és asztaltársaságot alkotunk azóta is. Nemcsak Tokajban, hanem Győrött, Pakson, Berekfürdön is. És bárhol, ahol a világ velünk kerek.

Jó együtt sörözni, borozni, beszélgetni. Csaba a száraz borokat szereti, ahogy én is. De nyáron a hideg sörnél hűsítőbb nincs. Így szokott ez lenni a berekfürdői körbűfénél is, ahol már szinte bérelt helyünk van. A kérdés csak az, hogy barna vagy világos legyen-e az áldozat...

Ebben az évben ugyan nem jött el Tokajba, de nyomós érv állt döntése mögött: magas állami kitüntetést kellett átvennie.

Mindezzel együtt az eltelt negyedszázad alatt számtalan közös élményt sikerült összegyűjtenünk.

Emlékszem, sok-sok évvel ezelőtt Mátészalkán szerveztem számára könyvbemutatót, beszélgetős irodalmi estet. Rengeteg dolog szóba került: a gyermekkor, a szögligeti évek, a költői indulás a Pajtás újságban és a Szabad Földben, s hogy miként kamatozott az írói véna a termelésben, amikor Csaba a Radnótiról elnevezett szocialista brigád naplóját vezette.

De meglepetéssel is készültem: a múltbeli történések felidézéséhez ugyanis felkutattam a Szatmárvidéken élő szögligetieket, egybek közt Csaba valami-

Tokaji Író-tábor, 1983

kori tanító nénijét. Aztán a falu egykori futballcsapatából is feltűnt egy arc. És a Csaba naplójában emlegetett Viszlay-házból elszármazott fiatalember is ott gubbasztott a közönség soraiban. Csaba csak kapkodta a fejét. Szögliget Szalkára költözött! Kicsi a világ...

Néhány éve egy esszé- és tanulmánygyűjteményt állítottam össze. Kerestem az alkalmas írásokat. Akkor döbrentem rá, hogy Fecske Csaba az a kortárs költő, akiről a legtöbbször írtam. Megismerkedésünk óta gyakorlatilag minden könyvét átbogarásztam, elemeztem. Mert szeretek bíbelődni az írásai-val. Imádom a szójátékait, a zenébe csúszó briliáns szófűzését. Tagadhatatlan, hogy Weöres Sándor – akit maga is szellemi atyjának tekint –, sok tekintetben hatott rá. A mesék, a gyermekeknek szóló versek humora, a mosolyra ingerlő, vidám rímfaragás igazolja Fecske Csaba egykori önvallomását, miszerint ő „gyereklelkű felnőtt...”, aki szívesen időzik a mesevilágban”.

Jó ez, mert így megmaradhatott a gyermeki tisztaság.

Nem véletlen, hogy a gyermekkori emlékek újra és újra felbukkannak munkáiban. Az évek múlásával persze átszíneződnek, elkomorodnak. A veszteségek számbavétele eredményezi ezt. A gyermeki lét elmúlása mellett bizony már megjelennek a családot ért tragédiák, és ott kísért a szeretett szülőfalu pusztulásának, kihalásának, elnéptelenedésének réme is: „*a templom felé vezető ösvényt fölverte a gaz / nem jár itt senki az apátiába süppedt Isten / nem fogad többé ügyfelet mint elkárhozott / lelkek zörögnek az aláhulló akáclevelek*” – írja keseregye a *Kísértetfalu* című versében.

Földi jelenlétünk hatalmas versenyfutás az idővel, az egyetlen dimenzióval, amit talán sohasem érthetünk meg igazán. Csak azt tudjuk, hogy létünknek határokat szab. A tér-idő foglyaként az emlékeinken keresztül próbáljuk meg kijátszani a mulandóságot. De meddig tart életben az emlékezet? A fejfákra írt nevek, az elmosódó arcok, a felderengő töredékpillanatok meddig

maradnak meg, hiszen e pillanatban már – Fecske Csaba szóhasználatával élve – a *második félidőt* játsszuk mi is, ami nem csupán térfélcserét jelent: a stratégia is változik. *„Egyre gyorsabban váltják egymást a napok / ha nem vigyázok közéjük szorulok”* – szögezi le némi malíciával.

Egy önmagával és helyzetével szembesülni szándékozó, a problémákat feltáró és azokra megoldást kereső ember portréja bukkan fel a Fecske-versek sorai mögött, aki már *„elég tapasztalt s bölcs ahhoz hogy belássa / legjobb ha ami kincse volt azt kiássa / – hiszen csak az marad meg amit másnak ad”*.

A fájdalmas lemondás és a szelíd szomorúság diktálta ezeket a sorokat. Ahogy mindazon verseit, amelyek az élet mindennapos gyötrelmeiről és a szaporán múló időről szólnak. Írásai mintegy szintézisét és sűrítményét adják Fecske zaklatott életének: *„...miféle út ez miféle út / folyton kicsúszik alólam”* – jegyzi meg egy pesszimizmusba hajló, bizonytalan pillanatban. S a válasz könyörtelen: *„ki tudja mi lesz – lesz ami lehet / de ami egyszer volt az már sosem / aki lehettem volna nem leszek / aki meg lettem elpusztul velem”*.

A mulandóság „kijátszása”, a folytonos jelenlétvőség vágya motiválja, valamilyen módon jelet szeretne hagyni az utókor számára. Mi marad az emberből halála után? Csak annyi, amennyi mások emlékeiben él rólunk. Ez kétségbeejtően kevésnek tűnik, hiszen olykor még a saját emlékezetünkben sem igen bízhatunk. Ráadásul folyton nyomaszt bennünket a teher, hogy valamiképpen adósa maradunk halottainknak, s belénk fészkel a gondolat: mi mindent tehettünk volna értük, és milyen szánalmasak azok az indokok, melyekkel mulasztásunk okát magyarázzuk.

Fecske Csaba sorsa klasszikus költői sors. Tele kemény próbatételekkel, fájdalommal (betegség, halálközelség, a társ elvesztése), mégis talpra áll, kapaszkodót talál, erőt merít, kutatja a múltat, de megéli a jelent és igazítja a jövőt, illetve – civódva Istennel (s olykor önmagával is) – elfogadja, amit a sors rá kimér.

Költészete – bár a posztmodern poétikai módszerekből is felhasznál elemeket – alapvetően a hagyományos lírásményt követi. Mesteréhez, példaképéhez, Weöreshez hasonlóan bámulatos eleganciával tud bánni a szavakkal. Stílusának alapeleme a meghökkentő szókapcsolat, a szószerkezetek kombinációja. Izgalmas, egyedi képeket teremt. Verseinek tónusába azonban rendszerint vegyül némi kesernyés felhang, amit olykor ironikus groteszkussággal színez. Látszólag a magányos individuum költője, aki rendre életének fontosabb stációit járja végig: a gyermekkortól a felnőtté érésen, az első szerelmek emlékein át a betegség, az elmúlás közelségének megjelenítéséig. Ebből a szomorú-borongós lírából azonban mély életbölcesség bontakozik ki, amely a mindennapok keserves tapasztalásaitól vezet az élet apró örömeinek felkutatásáig, megbecsüléséig.

Fecske Csaba írásai folytonos jelek.

Az alkotót azonban az is foglalkoztatja, hogy utat találnak-e ezek a jelek az olvasóhoz. Hálás vagyok neki, hogy olykor engem is bevont a munkába, és a kiadás előtt nemegyszer véleményezésre is elküldte egy-egy készülő kötetét. Így tehát beavatott lehettem. Belső, titkos bizalmas.

Írásom végéhez közeledve látom, hogy az *időbe* kapaszkodó tematizáltság beszűkítette a mondanivalót, és sok vonatkozásról nem beszéltem. Nem elemztem a Fecske-versek humorát, a groteszkkal való játszadozást, nem írtam a misztikus-mitologikus és biblikus témákról, sem pedig az erotikus verseiről. Mentségemre szolgál, hogy ezek a fölvetések mind külön tanulmányt érdemelnének. Ez legyen a jövő feladata. Egyelőre azonban én is csak birkózom az idővel – ahogy azt Fecske Csaba írja: *„múltam küszöbén állok / tétovázom”*.